

Антоан дьо Сент-Екзюпери

Малкият принц

АНТОАН ДЪО СЕНТ ЕКЗЮПЕРИ – предговор от преводача

Той не принадлежи само на Франция, макар че тя осъществи чрез него едно от най-неочакваните чудеса на своя гений. Но на Франция той даде без остатък всичко, с което природата щедро го бе надарила.

Той е роден в Лион през 1900 година, издънка на стар, голям обеднял род. От най-ранните си години Тонио (така го наричат приятелите му) е необикновено дете: пише стихове и проза, рисува, занимава се с механика и на седемгодишна възраст лети със самолет. Завършва средното си образование, следва курсове в Художественото училище, а на двадесет и една година постъпва, за да отслужи военната си повинност, в авиационните войски, отдето през 1922 година излиза с чин запасен подпоручик и с диплом за граждански летец. През 1923 година е в Париж без работа и без средства и следните две години служи първо като контролор в едно предприятие за производство на тухли, а после като представител на фирма, която произвежда камиони. В 1925 година печата за първи път и завързва литературни приятелства. През 1926 година постъпва във френското дружество ЛАТЕКОЕР, което организира въздушните съобщения Тулуза-Дакар; това е времето на знаменитите френски летци – Дюбордий, Мермоз, Рейн, Гийоме, между които Сент Екзюпери бързо заема едно от първите места. В 1927 година той е вече началник на малкото френско летище Кап Жюби, в испанска Мавритания (Западна Сахара), дето прекарва осемнадесет месеца. От тия месеци, наситени с напрежение, опасности и странни приключения, той ще запази до края на живота си една дълбока и изключителна обич към Сахара, към която неведнъж ще се връща в произведенията си. В Кап Жюби Сент Екзюпери написва първата си книга – Южната поща. През 1929 година той е изпратен от френското дружество Аеропостал да уреди въздушната линия в Южна Америка – от Буенос Айрес до Пунта Аренас в Патагония (най-южната точка на материка), и е назначен директор на „Аргентинската въздушна поща“. Оттам се връща в Париж с ръкописа на Ношен полет и през 1931 година получава за него литературната награда Фемина. След няколко години на безработица и случайни занятия (рапортьор от републиканска Испания в 1936 година през гражданската война, а след това от Съветския съюз) и един катастрофален опит за рекордно летене Ню Йорк – Огнена Земя, от който лежи три месеца в

безсъзнание, между живота и смъртта, той се връща във Франция и подготвя книгата си Земя на хората. Тая книга получава през 1938 година голямата награда на Френската академия.

В началото на войната той е мобилизиран във въздушните войски и по негово желание зачислен като пилот за далечни разузнавания. На 17 юни, след поражението на Франция, заминава с ескадрилата си за Северна Африка, връща се през август 1940 година във Франция, дето се демобилизира, а през есента заминава за Португалия и оттам за Ню Йорк. От 1941 до 1943 прекарва в Ню Йорк, напечатва Боен пилот, Писмо до един заложник, както и Малкият принц. Последната книга има невероятен успех и се превежда на много езици, включително и на японски. В 1943 година с първото дебаркиране на американски войски в Северна Африка пристига и той, намира ескадрилата си и с големи усилия (той е вече на четиридесет и три години, а пределната възраст за военните летци е тридесет и пет) успява да се зачисли наново като боен пилот, участва в освободението на Неапол, Сицилия и Корсика. Сега той е повишен в чин майор, но вече не му позволяват да лети. След многократни ходатайства и молби американският генерал, командувач въздушните войски, му разрешава да направи само пет разузнавателни полета над Франция. Той извършва осем и няма намерение да спре. На 31 юли 1944 година в осем часа и тридесет минути той излита от Алгери (Корсика) за полет над Гренобъл и Анеси. Той е сам в невъоръжен американски самолет, който има по-малка скорост от германските изстребители и носи бензин за шест часа. В четиринадесет часа и тридесет минути той не пристига на летището и другарите му разбират, че той никога вече няма да пристигне. Всички издирвания и тогава, и след войната не откриват никаква следа от него. Едва няколко години по-късно от германски сведения се узнава, че през оня паметен ден на 31 юли 1944 година германски изстребител е свалил над Средиземно море един американски разузнавателен самолет. На мястото, отдето Екзюпери е излетял за последен път, днес се издига колона паметник.

С. Екзюпери създаде една съвсем нова литература, в която сближи човека с първичните елементи: земята, пустинята, водата, звездите. Той ни сроди с тях чрез своето „сечиво“ самолета и чрез една нова мъдрост и нова поезия.

Тоя писател, загинал на четиридесет и четири годишна възраст, остави сравнително малко на брой книги:

Южната पोща, Нощен полет, Земя на хората, Боен пилот Писмо до един заложник, Малкият принц и недовършената Цитадела.

Една от най-дълбоките и най-поетичните е Малкият принц. До не-отдавна, когато Николай Лилиев бе жив и дохождаше у нас, вземаше малката книжка (тогава тя беше единственият екземпляр в България), прелистваше я отново от началото до края и казваше, че тя може да се чете и препрочита безброй пъти, както вечните книги.

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ

НА ЛЕОН ВЕРТ

Моля децата да ми простят, че посвещавам тая книга на възрастен човек. Имам сериозно извинение за това: тоя възрастен човек е най-добрият ми приятел в света. Имам и друго извинение: тоя възрастен човек може да разбира всичко, дори и книгите за деца. Имам и трето извинение: тоя възрастен човек живее във Франция и търпи там глад и студ [Книгата е писана през Втората световна война, когато авторът е бил в Америка, а Франция бе окупирана от германците. Б. пр.]. Той наистина има нужда да бъде утешен. Ако всички тия извинения не са достатъчни, тогава искам да посветя тая книга на детето, което тоя възрастен човек е бил някога. Всички възрастни хора са били най-напред деца. (Но малцина от тях си спомнят това.) И така, поправам посвещението си:

НА ЛЕОН ВЕРТ,

КОГАТО Е БИЛ МАЛКО МОМЧЕ

I

Когато бях на шест години, видях веднъж в някаква книга за Девствения лес, която се наричаше „Преживени случки“, една великолепна картина. Картината изобразяваше една змия боа, която гълта някакво диво животно. Ето копие от рисунката.

В книгата се казваше: „Змиите боа поглъщат плячката си цяла, без да я сдъвкват. След това не могат да помръднат и шест месеца спят, през което време храната им се смила.“

Тогава дълго мислих за приключенията в джунглите и успях и аз да направя с цветен молив първата си рисунка. Моята рисунка номер 1. Тя беше такава:

Показах прекрасното си произведение на възрастните и ги попитах дали моята рисунка не им вдъхва страх.

Те ми отговориха: „Че защо една шапка ще вдъхва страх?“

Моята рисунка не изобразяваше шапка. Тя изобразяваше една змия боа, която бе глътнала и смилаше слон. Тогава нарисувах вътрешността на змията боа, та да могат възрастните да разберат. На тях винаги трябва да им обясняваш. Моята рисунка номер 2 беше такава:

Възрастните ме посъветваха да не рисувам змиите боа, както те изглеждат отвън и отвътре, и да се занимавам с география, с история, със смятане и с граматика. Ето как, още когато бях шестгодишен, изпуснах великолепно поприще на художник. Бях обезсърчен от неуспеха на моята рисунка номер 1 и на рисунката си номер 2.

Възрастните никога нищо не разбират сами, а за децата е уморително все да им обясняват и обясняват.

Така че трябваше да си избира друг занаят и се научих да управлявам самолети. Летял съм по малко навсякъде из света. И вярно е, че географията много ми послужи. От пръв поглед можех да различавам Китай от Аризона. Това е много полезно, ако човек се заблуди нощем.

През живота си имах голям брой срещи с голям брой сериозни хора. Живял съм много при възрастни хора. Виждал съм ги съвсем отблизо. Това не ме накара да имам по-хубаво мнение за тях.

Когато срещнех някой възрастен, който ми се струваше, че разбира малко повече, аз го проверявах с рисунката си номер 1, която бях запазил. Искях да зная дали той наистина е способен да разбира. Но всякога ми се отговаряше: „Това е шапка“. Тогава аз не му приказвах нито за змии боа, нито за девствени гори, нито за звезди. Приспособявах се към него. Приказвах му за бридж, за голф, за политика и за вратовръзки. И възрастният биваше много доволен, че се е запознал със също такъв разсъдителен човек.

II

Живях така сам, без да имам с кого да разговарям истински, докато преди шест години ми се случи едно принудително кацване в Сахарската пустиня. Нещо се бе случило в мотора на самолета ми. И тъй като нямаш нито механик, нито пътници, приготвих се да извърша сам една трудна поправка. За мене това беше въпрос на живот или смърт. Имах вода за пиене едва за осем дни.

И така, първата вечер заспах върху пясъка, далеч на хиляда мили от каквото и да е населено място. Бях откъснат от света повече, отколкото някой корабкрушенец върху сал сред океана. Представете си моята изненада на заранта, когато едно странно гласче ме събуди. То каза:

– Моля... нарисуй ми една овца!

– Какво?

– Нарисуй ми една овца...

Аз скочих на нозе, като че ме бе треснала мълния. Потърках добре очите си. Погледнах внимателно наоколо си. И видях едно необикновено момченце, което се взираше сериозно в мене. Ето най-хубавия негов портрет, който по-късно можах да нарисувам. Но, разбира се, моята рисунка съвсем не е тъй пленителна, както бе моделът. Не съм виновен аз за това. Още когато бях шестгодишен, възрастните ме бяха обезсърчили в попрището ми на художник и аз не се научих да рисувам нищо друго освен змиите боа, както изглеждат отвън и отвътре.

Така че с разширени от учудване очи гледах това видение. Не забравяйте, че бях на хиляда мили далеч от всяко населено място. Ала моето момченце не ми изглеждаше нито заблудено, нито че умира от умора, нито че умира от глад, нито че умира от жажда, нито че умира от страх. То съвсем не приличаше на загубено сред пустинята дете, далеч на хиляда мили от всяко населено място. Най-сетне, когато можах да проговоря, аз му казах:

– А... какво правиш ти тук?

И тогава тихичко, като че казваше нещо твърде сериозно, то ми повтори:

– Моля, нарисуй ми една овца...

Когато загадката е много внушителна, не смееш да не се подчиниш. Колкото безсмислено да ми изглеждаше това – далеч на хиляда мили от всички населени места и заплашен от смъртна опасност, – аз все пак извадих от джоба си лист хартия и писалка. Но като си спомних, че съм учил най-много география, история, смятане и граматика, казах на момченцето (с малко лошо настроение), че не умея да рисувам. То ми отговори:

– Нищо. Нарисуй ми една овца.

Но тъй като никога не бях рисувал овца, направих му една от двете рисунки, които единствено можех да рисувам. Рисунката на боа, както изглежда отвън. И се смаях, когато чух, че момченцето ми отговори:

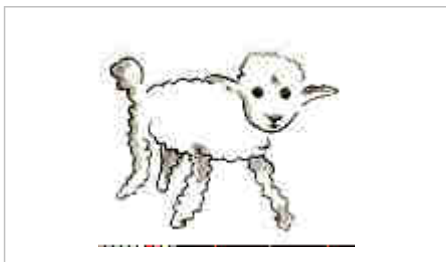
– Не! Не! Не ща слон в боа. Боата е много опасно нещо, а слонът

Малкият принц

заема много място. Там при мене всичко е много мъничко. Трябва ми овца. Нарисувай ми една овца.

И аз нарисувах.

То погледна внимателно и рече:

– Не! Тая овца е тежко болна. Нарисувай друга. Аз нарисувах друга.

Моят приятел се усмихна мило, със снизхождение:

– Ти сам виждаш... Това не е овца, а овен. Има рога...

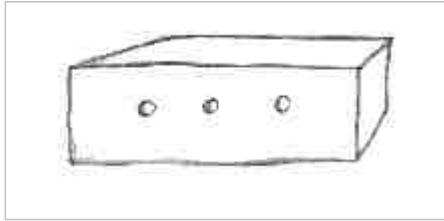

Отново поправих рисунката си, но както предишните, той не прие и тая:

– Тази е много стара. Искам овца, която да живее дълго.

Тогава, изгубил търпение, тъй като бързах да довърша

разглобяването на мотора, аз надрасках тая рисунка.

И отсякох:

– Това е сандъкът. Овцата, която искаш, е вътре. И много се изненадах, когато видях, че лицето на моя млад съдник светна:

– Тъкмо това исках! Мислиш ли, че за тая овца ще трябва много трева?

– Защо?

– Защото там, при мене, всичко е съвсем мъничко...

– Сигурно ще й стигне. Аз ти дадох съвсем малка овца.

Той наведе глава над рисунката.

– Не е толкова малка... Я гледай! Тя е заспала...

Ето тъй се запознах с малкия принц.

III

Трябваше ми доста време, за да разбера отде бе дошел той. Малкият принц, който ми задаваше много въпроси, като че никога не чуваше моите. Само случайно казани думи ми разкриха постепенно всичко. Така, когато за пръв път видя моя самолет (аз не мога да изрисувам моя самолет, за мене това е много сложна рисунка), той ме попита:

– Какво е това нещо?

– Това не е „нещо“. То хвърчи. То е самолет. Моят самолет.

И се чувствах горд, като му казах, че летя. Тогава той извика:

– Как! Ти си паднал от небето!

– Да – отвърнах скромно аз. – Ах! Че е смешно...

Малкият принц се разсмя тъй хубаво, че много ме раздразни. Аз искам моите нещастия да бъдат приемани сериозно. Сетне добави:

– Значи и ти идеш от небето! От коя планета си?

Веднага съзрях един проблясък около загадката на неговото присъствие и тутакси го попитах:

– Ти значи идеш от друга планета?

Но той не ми отговори. Той поклащаше лекичко глава, като гледаше самолета ми:

– Право е, че с това нещо ти не би могъл да дойдеш много отдалеч...

И се вдълбочи в размисъл, който продължи много. После извади от джоба си моята овца и потъна в съзерцание на съкровището си.

Можете да си представите колко съм бил заинтригуван от тая полуизповед за „другите планети“. И затова се помъчих да узная нещо повече:

– Отде идеш ти, мило мое? Де е това „там при мене“? Де искаш да занесеш моята овца?

След кратко мълчание, през което размисляше, той ми отговори:

– Хубавото на сандъка, който ми даде, е това, че нощем ще ѝ служи за къща.

– Разбира се. И ако си добър, ще ти дам и една връвчица, за да я връзваш през деня. И едно колче.

Предложението сякаш не се хареса на малкия принц:

– Да я връзвам ли? Каква странна мисъл!

– Ами ако не я връзваш, тя ще отиде кой знае де и ще се загуби...

Моят приятел отново избухна в смях:

– Но накъде мислиш, че ще тръгне тя?

– Все едно накъде. Право пред себе си... Тогава малкият принц каза сериозно:

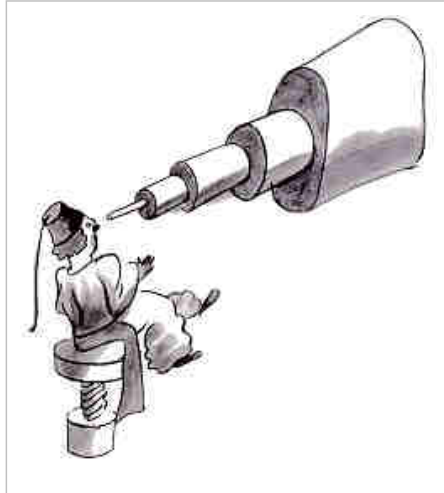
- Няма значение, там при мене всичко е толкова мъничко!
- И добави може би с лека тъга:
- Вървиш ли право пред себе си, няма да отидеш много далеч...

IV

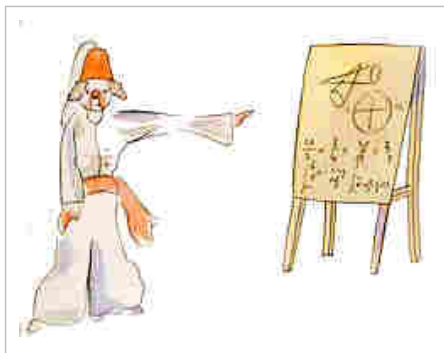
Така узнах второ, много важно нещо – че неговата родна планета беше малко по-голяма от една къща!

Това не можеше да ме учуди много. Аз знаех, че извън големите планети, като Земята, Юпитер, Марс, Венера, на които хората са дали имена, има стотици други, понякога толкова малки, че едва могат да се съзрат с телескоп. Когато някой астроном открива някоя от тях, той я означава с номер. Той я нарича например – „астероидът 3251“.

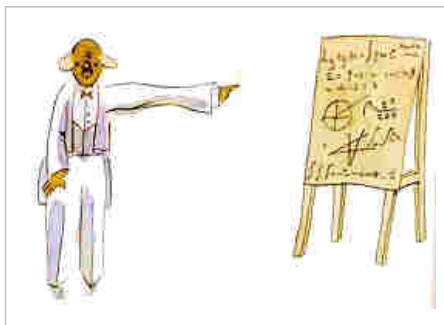
Имам сериозни основания да смятам, че планетата, отдето бе дошъл малкият принц, е астероидът Б 612. Тоя астероид бе забелязан с телескоп само веднъж, в 1909 година, от един турски астроном.

Той съобщи и доказа тогава откритието си пред един Международен астрономически конгрес. Но никой не му повярва поради облеклото му. Възрастните хора са такива. Астероидът Б 612 има късмет, че един турски диктатор наложи на народа си под страх от смъртно наказание да се облича по европейски.

Астрономът повтори съобщението за откритието си през 1920 година, облечен в много елегантен фрак. Тоя път всички се съгласиха с него.

Ако ви разказах тия подробности за астероида Б 612 и ако ви съобщих неговия номер, то е заради възрастните. Възрастните обичат цифрите. Когато им разправяте за някой нов приятел, те никога не ви питат за най-същественото. Никога не ви казват:

„Как звучи гласът му? Какви игри предпочита? Събира ли пеперуди?“ Те ви питат: „На каква възраст е той? Колко братя има? Колко килограма тежи? Колко пчели баща му?“ Едва тогава смятат, че вече го познават. Ако кажете на възрастните: „Видях една хубава къща, построена от розови тухли, със здравец по прозорците и с гълъби на покрива...“, те не могат да си представят тая къща. Трябва да им кажете: „Видях една къща, която струва сто хиляди франка.“ Тогава те възкликват: „Колко хубаво!“

Така, ако им кажете – „Доказателството, че малкият принц е съществувал, е това, че той беше очарователен, че се смееше и че искаше една

овца. Когато някой иска една овца, това е доказателство, че съществува“ – те ще свият рамене и ще се отнесат с вас като с дете. Но ако им кажете – „Планетата, от която дойде той, е астероидът Б 612“ – тогава те ще се убедят и ще ви оставят на мира с въпросите си. Те са такива. Не бива да им се сърдим. Децата трябва да бъдат много снизходителни към възрастните.

Но несъмнено ние, които разбираме живота, ние не щем да знаем за номерата.

Бих искал да почна тоя разказ като вълшебна приказка. Бих искал да кажа:

„Имаше едно време един малък принц, който живееше на една планета, мъничко по-голяма от него, и който имаше нужда от един приятел...“ За ония, които разбират живота, това би изглеждало много поистинско.

Защото аз не ща книгата ми да бъде четена лекомислено. Аз изпитвам такава тъга, като разказвам тия спомени. Шест години вече, откак моят приятел си отиде заедно със своята овца. И ако се опитвам тук да го опиша, то е, за да не го забравя. Тъжно е да забравиш един приятел. Не всички са имали приятел. И аз мога да стана като възрастните, които не се интересуват от нищо друго освен от цифри. И ей затова си купих кутия с бои и моливи. Трудно е на моите години да почваш отново да рисуваш, когато никога не си правил други опити освен боа както изглежда отвън и отвътре, и то като си бил шестгодишен! Ще се опитам, разбира се, да направя портрети, които най-много да му приличат. Но съвсем не съм уверен, че ще успея. Една рисунка е добра, друга съвсем не прилича. Греша също така и в ръста. Веднъж малкият принц е много едър. Друг път – твърде дребен. Не съм сигурен също тъй и за цвета на дрехите му. И опитвам наслуки – ту така, ту иначе, да излезе горе-долу вярно. Ще се излъжа и в някои по-важни подробности. Но ще трябва да ми простите това. Моят приятел никога не даваше обяснения. Може би той смяташе, че съм като него. Но за зла чест аз не мога да виждам овцете през сандъците. Може би съм донякъде като възрастните. Навярно старея.

V

Всеки ден научавах нещо за планетата, за заминаването му от нея, за пътуването. Това ставаше съвсем неусетно, в хода на разсъжденията. По този начин на третия ден узнах за драмата с баобабите.

И този път то стана благодарение на овцата, защото малкият принц, обзет сякаш от сериозно съмнение, внезапно ме запита:

– Нали е вярно, че овцете ядат храсти?

– Да. Вярно е.

– Ах! Доволен съм!

Не разбрах защо беше толкова важно това, че овцете ядат храсти.

Но малкият принц добави:

– Следователно те ядат и баобаби?

Аз отвърнах на малкия принц, че баобабите не са храсти, а дървета, големи колкото църкви, и че дори ако занесеше цяло стадо слонове, това стадо едва ли би изяло и един баобаб.

Мисълта за стадо слонове накара малкият принц да се размее:

– Ще трябва да ги качим един върху други. Но той добави разсъдително:

– Преди да пораснат, баобабите са били малки.

– Точно тъй! Но защо искаш твоите овце да ядат малки баобаби?

Той ми отговори: „Добре де! Ще видим!“ – като че ставаше дума за

нещо очевидно. И потребно ми бе голямо усилие на разума, за да проумея сам тая проблема.

И наистина върху планетата на малкия принц, както върху всички планети, имаше полезни треви и вредни треви. Следователно полезни семена от полезните треви и вредни семена от вредните треви. Но семената са невидими. Те спят скрити в земята, докато на някое от тях хрумне да се събуди. Тогаз то се протяга и изпърво несмело пуска към слънцето едно очарователно кротко стръкче. Ако то е стръкче от репичка или розов храст, може да се остави да расте, както си ще. Но ако е вредно растение, още щом проличи, че е вредно, трябва да се изскубне. Ала върху планетата на малкия принц имаше страшни семена... семената на баобабите. Почвата на планетата бе поразена от тях. И ако човек премного закъснее да се занимае със стръкчето, никога не ще може да се отърве от баобаба. Той задръства цялата планета. Той я продупчва с корените си. И ако планетата е много малка, а баобабите – многобройни, те я пръсват.

– Това е въпрос на дисциплина. – каза ми по-късно малкият принц. – Когато се стъкмиш сутрин, трябва да направиш същото и с планетата. Човек трябва редовно да се принуждава да изскубва баобабите, щом ги разпознае измежду розовите храсти, с които много си приличат когато са още млади. Това е твърде досадна, но и твърде лесна работа.

И един ден той ме посъветва да се помъча и да направя една хубава рисунка, за да втълпя това в главите на децата от моята планета.

– Ако някой ден те тръгнат да пътешествуват – каза ми той, – това ще им бъде полезно. По някой път няма вреда, ако отложиш работата си за по-късно. Но щом е за баобабите – това винаги е катастрофа. Знаех една планета, дето живееше един мързеливец. Той не беше обърнал внимание на три храста...

И според указанията на малкия принц аз нарисовах тая планета. Аз не обичам твърде да чета нравоучения. Но за опасността от баобабите толкова малко се знае, а за она, който би се залутал на някой астероид, рисковете са толкова значителни, че един-единствен път нарушавам моята въздържаност. Аз казвам: „Деца, бъдете нащрек с баобабите!“ И много се трудих да направя тая рисунка, защото исках да предупредя моите приятели за опасността, която не подозират и край която също като мене минават съвсем близко. Урокът, който им дадох, си заслужава труда. Вие може би ще ме запитате: защо в тая книга няма други такива грандиозни рисунки като рисунката на баобабите? Отговорът е много прост: опитах се да направя, но не успях. А когато рисувах баобабите, бях вдъхновяван от чувството за нещо неотложно.

VI

Ах, мъничък принце, аз постепенно разбрах също тъй твоето мъничко тъжно съществуване. Дълго време ти си имал за развлечение само сладостта на слънчевите залези. Узнах тая нова подробност на четвъртия ден заранта, когато ти ми каза:

– Много обичам слънчевите залези. Ела да видим един залез...

– Но трябва да почакаме...

– Да почакаме ли – какво?

– Да почакаме, когато слънцето ще залезе. Отначало ти имаше много изненадан вид, а след това се разсмя на себе си. И ми каза:

– Аз все си мисля, че съм у дома!

Наистина. Когато в Съединените щати е обяд, във Франция – това се знае от всички – слънцето залязва. Ако човек би могъл за една минута да отиде във Франция, би присъствувал на залеза. За нещастие Франция е много далеч. Но на твоята толкова малка планета стигало ти е само да дръпнеш стола си на няколко крачки. И всеки път, когато ти се е поисквало, ти си гледал вечерната дрезгавина...

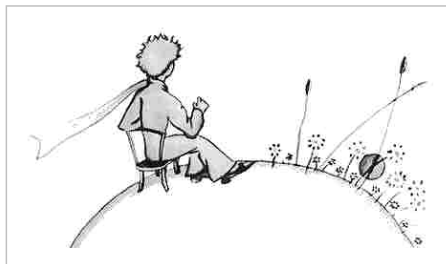
– Един ден видях слънцето да залязва четиридесет и четири пъти!

И малко след това ти добави:

– Знаеш ли... когато човек е много тъжен, обича слънчевите залези...

– През оня ден с четиридесет и четири пъти – ти си бил значи много тъжен?

Но малкият принц не ми отговори.

VII

На петия ден, все благодарение на овцата, узнах тайната в живота на малкия принц. Внезапно, без предговор, като резултат от дълго и мъчаливо обмисляна проблема, той ме попита:

– Щом овцата яде храсти, тя ще яде също така и цветя?

– Овцата яде всичко, каквото намери.

– Дори и цветя, които имат бодли?

– Да. Дори и цветя, които имат бодли.

– Че тогава за какво служат бодлите?

Аз не знаех това. Мъчех се тогава да отвъртя един прекалено стегнат болт на моя мотор. Бях много угрижен, защото повредата изглеждаше много сериозна, а водата за пиене се свършваше и ме караше да се страхувам от най-лошото.

– За какво служат бодлите?

Щом веднъж зададеше някой въпрос, малкият принц никога не спираше да го повтаря. Аз бях раздразнен от болта на моя мотор и отговорих, каквото ми хрумна:

– Бодлите не служат за нищо, цветята показват с тях само лошотията си!

– О!

След като помълча, той ми отвърна като оскърбен:

– Не ти вярвам! Цветята са слаби. Те са просто сърдечни. И правят, каквото могат, за да се пазят. Те мислят, че са страшни с бодлите си.

Аз не отговорих. В тоя миг си мислех: „Ако тоя болт все още не се отвърта, с един удар на чука ще го избия“. Малкият принц отново наруши моите размисли:

– И ти смяташ, че цветята...

– Не! Не! Нищо не смятам! Отговорих ти, каквото ми хрумна. Аз съм зает със сериозни работи!

Той ме изгледа смаян:

– Със сериозни работи!

Аз бях пред него с чук в ръка, с черни от машинното масло пръсти, наведен над някакъв предмет, който му се струваше много грозен.

– Ти говориш като възрастните!

Аз се засрамах малко. Но той безмилостно прибави:

– Ти всичко объркваш... ти всичко смесваш!

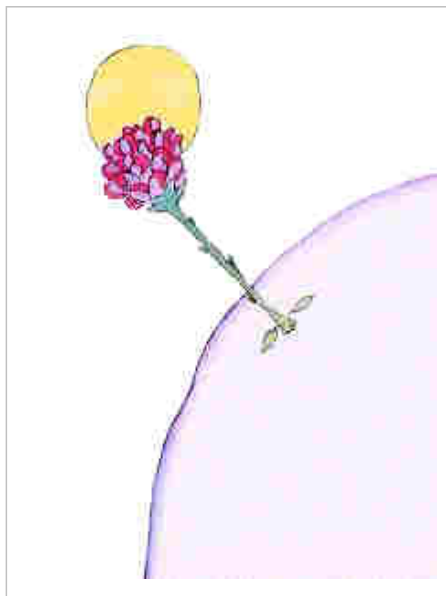
Той беше наистина много ядосан. Той разтърсваше своите съвсем златни коси и вятърът ги развяваше:

– Знам една планета, дето има един синкавочервен господин. Той никога не е помирисвал цвете. Никога не е поглеждал някоя звезда. Никога не е обичал никого. Никога не е правил нищо друго освен сметки. И цял ден повтаря като тебе: „Аз съм сериозен човек! Аз съм сериозен човек!“ – и това го кара да се надува от гордост. Но той не е човек, той е гъба!

– Какво?

– Гъба!

Сега малкият принц бе побледнял целият от гняв.

– От милиони години цветята произвеждат бодли. От милиони години овцете въпреки това ядат цветята. И не било сериозно да искаш да проумееш защо цветята се мъчат да произвеждат бодли, които никога не служат за нищо? Не била важна тая война между овцете и цветята? Това не било по-сериозно и по-важно от сметките на някой дебел червен господин? И ако аз зная едно-единствено цвете в света, което не съществува нийде другаде освен на моята планета, а една малка овца може някоя сутрин ей така, без да разбира какво върши, да го унищожи из един път

– това не било важно!

Той се зачерви и сетне продължи:

– Ако обичаш едно цвете, което съществува само в един екземпляр сред милионите и милиони звезди, стига ти да погледнеш звездите, за да бъдеш щастлив. Мислиш си: „Моето цвете е там някъде...“ Но ако овцата изяде цветето, за тебе сякаш всичките звезди угасват! И това не било важно, така ли?

Той не можа да каже нищо повече. Избухна внезапно в ридания. Беше мръкнало. Аз оставих инструментите си. Не исках да зная вече за чука, за болта, за жаждата и за смъртта. Върху една звезда, върху една планета, моята планета, Земята, имаше един малък принц, когото трябваше да утеша. Аз го взех в прегръдките си. Залюлях го приспивно, казах му: „Цветето, което обичаш, не го заплашва опасност... Аз ще нарисувам намордник на твоята овца... Ще нарисувам броня за твоето цвете... Ще...“ Не знаех какво още да му кажа. Чувствах се съвсем несръчен. Не знаех как да стигна до него, как да му стана близък... Толкова е загадъчна страната на сълзите...

VIII

Много скоро успях да опозная по-добре това цвете. Върху планетата на малкия принц имаше съвсем простички цветя, само с един ред листца, които не заемаха никакво място и не безпокояха никого. Те се появяваха сутрин сред тревата и вечер увяхваха. Но това цвете бе поникнало един ден от някакво семе, донесено кой знае отде, и малкият принц беше бдял съвсем отблизо над стръкчето, което не приличаше на другите стръкчета. То можеше да е някой нов род баобаб. Но храстчето скоро спря да расте на височина и почна да си приготвя едно цветче. Малкият принц, който присъствуваше, когато храстчето си сложи една грамадна пъпка, усещаше, че от нея сигурно ще излезе някакво чудесно видение, но цветчето продължаваше и продължаваше да се гизди, прикътано в своята зелена стая. То грижливо подбираше своите бои. То се обличаше бавно, то оправяше едно по едно своите листца. То не искаше да излезе съвсем измачкано, както маковете. То искаше да се появи само в пълния блясък на красотата си. Е, да. То беше голяма кокетка! Тайнственото приготвяне на премянната му продължи много-много дни. И ето, че една сутрин точно в часа, когато слънцето изгрява, то се показа.

И макар че се бе трудило с такова старание, то каза, прозявайки се:

– Ах, едва се събудих... Моля да ме извините... Цяла съм разрошена...

Малкият принц не можа да сдържи възхищението си:

– Колко сте хубава!

– Нали – отговори нежно цветето. – И се родих едновременно със слънцето.

Малкият принц веднага долови, че то не беше много скромно, но пък предизвикваше такова вълнение!

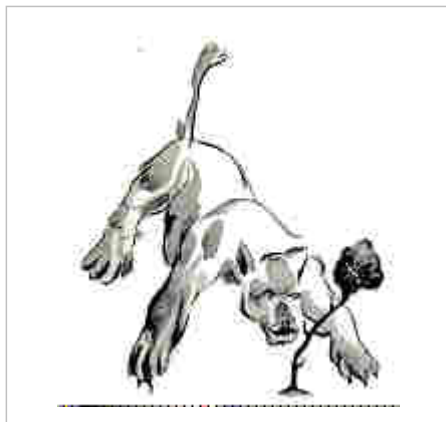
– Сега, струва ми се, е време за закуска – прибави то веднага, – бъдете добър и помислете за мене...

И малкият принц, съвсем смутен, отиде да потърси една лейка с прясна вода, за да нагости цветчето.

Така то много скоро го измъчи със своята суетност, в която имаше и малко подозрителност. Един ден например, говорейки за своите четири бодли, то каза на малкия принц:

– Сега тигрите със своите нокти могат да дойдат!

– На моята планета няма тигри – каза малкият принц – и освен това тигрите не ядат трева.

– Аз не съм трева – отговори кротко цветчето.

– Извинявайте...

– Аз не се страхувам от тигрите, но се ужасявам от теченията. Ня-мате ли един параван?

„Да се ужасява от теченията... това не е присъщо на растенията – помисли си малкият принц. – Това цветче е с много сложен характер...“

– Вечер ще ме покривате със стъклен похлупак. Тук у вас става много студено. Лошо сте се обзавели. Там, отдето ида...

Но то не се доизказа. То беше дошло под формата на семе. Не

можеше да знае нищо за другите светове. Посрамено, че се е оставило да го хванат, като измисля такава плитка лъжа, то покашля два-три пъти, за да накара малкия принц да се почувствува виновен:

– Ами паравана? ... – Аз щях да го донеса, но вие ми заговорихте! Тогава то засили кашлицата си, за да предизвика все пак угриzenia у малкия принц.

Така въпреки обичта си, която го караше да мисли най-хубавото за цветчето, малкият принц бързо почна да се съмнява в него. Той сметна незначителните му думи за сериозни и стана много нещастен.

„Не трябваше да го слушам – призна ми той един ден, – човек никога не бива да слуша цветята. Трябва да ги гледа и да вдъхва аромата им. Моето цветче изпълни с благоухание цялата ми планета, но аз не умеех да се радвам на това. Ония думи за ноктите, вместо да ме раздразнят, трябваше да ме трогнат...“

И ми довери още нещо: „Тогава аз нищо не можех да разбирам! Би трябвало да го преценявам не по думите, а по делата му.“

То ме изпълваше с благоухание и със светлина. В никакъв случай не биваше да бягам! Зад жалките му хитрини трябваше да доловя неговата нежност. Цветята са изпълнени с толкова противоречия! Но аз бях много млад и не знаех как трябва да го обичам!“

IX

Мисля, че той използва за бягството си от своята планета прелета на дивите птици. В утрото на заминаването той подреди много добре планетата си. Изчисти като коминочистач действащите вулкани. Той имаше два действащи вулкани. Така му беше много удобно да стопля сутрешната си закуска. Той имаше и един угаснал вулкан. Но както сам казваше: „Човек никога не знае какво може да стане!“ и изчисти също тъй и угасналия вулкан. Когато са добре изчистени, вулканите горят по-лекичка и равномерно, без да изригват. Изригванията на вулканите са като огън в комините. На нашата планета ние очевидно сме много мънички, за да можем да почистваме вулканите. Затова ни причиняват су-ма неприятности.

Също тъй малко натъжен малкият принц изскубна последните стръкчета баобаби. Той мислеше, че никога няма да се върне. Но оная заран всички тия домашни занимания му се сториха извънредно приятни. И когато за последен път поля цветчето и се готвеше да го покрие със стъкления похлупак, усети, че ще заплаче.

– Сбогом – рече той на цветчето. Но то не му отвърна.

– Сбогом – повтори той.

Цветчето покашля. Но то не беше от настинка.

– Аз бях глупава – каза най-сетне то. – Моля те да ми простиш. Дано бъдеш честит.

Той се изненада, че нямаше укори. И остана така, объркан, с похлупака в ръце. Той не проумяваше тая кротка нежност.

– Да, разбира се, аз те обичам – каза цветчето. – По моя вина ти нищо не разбра. Това няма никакво значение. Но и ти също така беше глупав като мене. Дано бъдеш щастлив... Остави този похлупак на мира. Не го ща вече!

– Но вятърът...

– Аз не съм толкова настинала... Хладният нощен въздух ще ми помогне. Аз съм цвете.

– А животните...

– Ако искам да видя пеперуди, ще трябва да изтърпя две-три гъсеници. Изглежда, че пеперудите са много хубави. Ако не са те, кой ще ме посети? Ти, ти ще бъдеш далеч. А пък от големите животни не се боя. И аз имам нокти.

И просто душно показва четирите си бодли. Сетне добави:

– Не се бави така, неприятно е. Решил си да заминеш. Върви.

Защото не искаше той да го види, че плаче. То беше много гордо цветче...

Х

Той се намираше в областта на астероидите 325, 326, 327, 328, 329 и 330. И за да бъде зает с нещо и за да се просвети, започна с посещения на тия планети.

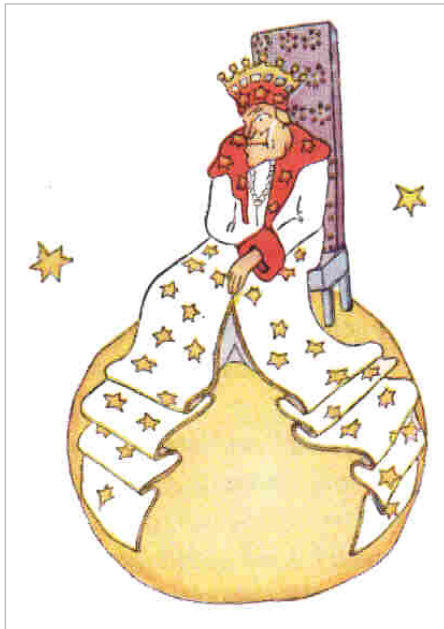
Първата бе обитавана от един цар. Облечен в пурпурни дрехи и хермелин, царят седеше на един прост, но в същото време величествен престол.

– А! Ето един поданик – извика царят, когато съзря малкия принц. А малкият принц се запита:

„Как може да ме познае, щом никога не ме е виждал!“

Той не знаеше, че за царете светът е много опростен. Всички хора им са поданици.

– Приближи се, за да те видя по-добре – каза му царят, който се почувствува много горд, че най-сетне е цар на някого.

Малкият принц потърси с очи де да седне, но цялата планета бе заета от великолепната хермелинова наметка. И остана прав, но тъй като бе

уморен, прозя се.

– Да се прозява човек в присъствието на царя е противно на етикета. Забранявам ти това.

– Не мога да спра прозявката си – отговори съвсем смутен малкият принц. – Аз ида след дълго пътешествие и не съм спал...

– Тогава – каза му царят – заповядвам ти да се прозяваш. От години не съм виждал никого да се прозява. За мене прозевките са любопитни неща. Хайде! Прозей се пак. Това е заповед.

– Това ме плаши, не мога вече... – отвърна цял зачервен малкият принц.

– Хм! Хм! – отговори царят. – Тогава заповядвам ти ту да се прозяваш, ту да...

Той заговори бързо и малко неясно и изглеждаше докачен.

Защото царят извънредно много държеше неговия авторитет да бъде уважаван. Той не можеше да търпи неподчинение. Той бе абсолютен монарх. Но тъй като беше много добър, даваше разумни заповеди.

„Ако заповядам – казваше той обикновено, – ако заповядам на някой генерал да се превърне на морска птица и ако генералът не се подчини, генералът няма да бъде виновен. Виновен ще бъда аз.“

– Мога ли да седна? – попита несмело малкият принц.

– Заповядвам ти да седнеш – отговори му царят и величествено поприбра края на хермелиновата си наметка.

Но малкият принц се чудеше. Планетата беше съвсем мъничка. Над кого можеше да царува царят?

– Господарю – каза му той, – моля ви да ме извините, че ви запитвам...

– Заповядвам ти да ме запиташ – побърза да отговори царят.

– Господарю, над кого царувате вие?

– Над всичко – отговори съвсем простиичко царят.

– Над всичко ли?

С едно скромно движение царят посочи своята планета, другите планети и звездите.

– Над всичко това ли? – рече малкият принц.

– Над всичко това... – отговори царят. Защото той беше не само абсолютен, но и универсален монарх.

– И звездите подчиняват ли ви се?

– Разбира се – каза му царят. – Те веднага се подчиняват. Аз не търпя неподчинение.

Подобно могъщество смая малкия принц. Ако той разполагаше с

него, би могъл да присъствува не на четиридесет и четири, но на седемдесет и два или дори на сто, че дори и на двеста слънчеви залеза в един и същ ден, без ни веднъж да мръдне стола си! И тъй като припомнянето на неговата изоставена планета малко го натъжи, той се осмели да помоли царя за едно благоволение.

– Иска ми се да видя един слънчев залез... направете ми това удоволствие... Заповядайте на слънцето да залезе...

– Ако бих заповядал на някой генерал да хвърчи от едно цвете на друго подобно на пеперуда или да напише трагедия, или да се преобрази на морска птица и ако генералът не изпълнеше получената заповед, кой от двамата – той или аз – щеше да бъде виновен?

– Вие – каза твърдо малкият принц.

– Точно тъй. От всеки човек трябва да се изисква – продължи царят – това, което той може да даде. Властта трябва преди всичко да се крепи на разума. Ако заповядаш на народа си да отиде и се хвърли в морето, той ще направи революция. Аз имам право да изисквам подчинение, защото моите заповеди са разумни.

– Е, ами моят залез? – напомни му малкият принц, който, щом зададеше един въпрос, никога не го забравяше.

– Ще го имаш. Аз ще го поискам. Но, според моята наука за управление, ще почакам, докато условията станат благоприятни.

– А кога ще бъде това? – осведоми се малкият принц.

– Хм! Хм! – отговори му царят, като преди това погледна дебелия си календар. – Хм! Хм! ... То ще бъде към... към... ще бъде тая вечер към седем часа и четиридесет минути! И ще видиш как хубаво ме слушат.

Малкият принц се прозя. Той съжаляваше за изпуснатия залез. И освен това беше му вече малко отегчително:

– Няма какво повече да правя тук – каза той на царя. – Ще си замина.

– Недей заминава – отвърна царят, който беше много горд, че има един поданик. – Недей заминава, аз те назначавам министър!

– Министър – на какво?

– На... на правосъдието!

– Ами че тук няма кого да съдим!

– То не се знае – каза му царят. – Аз още не съм обиколил царството си. Аз съм много стар, тук няма място за каляска, а се уморявам да ходя пешком.

– О – каза малкият принц, който се бе навел; за да хвърли един

поглед към отвъдната страна на планетата, – аз вече видях. И там също тъй няма никой...

– Тогава ще съдиш сам себе си – отговори му царят. – То е най-мъчното. Много по-мъчно е да съдиш сам себе си, отколкото да съдиш другите. Ако можеш да съдиш себе си правилно, значи ти си истински мъдрец.

– Аз – отвърна малкият принц – мога да съдя себе си, дето и да съм. Не ми е необходимо да живея тук.

– Хм, хм! – рече царят. – Струва ми се, че на моята планета има някъде един стар плъх. Чувам го нощем. Можеш да съдиш тоя стар плъх. От време на време ще го осъждаш на смърт. Така че неговият живот ще зависи от твоето правосъдие. Но за да го запазим, ти всеки път ще го помилваш. Той ни е едничък.

– Аз – отговори малкият принц – не обичам да осъждам на смърт и си отивам.

– Не – рече царят.

Но малкият принц, който бе довършил приготовленията си, не искаше да огорчава повече стария владетел.

– Ако ваше величество желае да му се подчиняват точно, би могъл да ми даде една разумна заповед. Би могъл например да ми заповяда да замина веднага. Струва ми се, че условията са благоприятни...

И тъй като царят не му отговори, малкият принц отначало се поколеба, след това въздъхна и тръгна.

– Назначавам те за мой посланик – бързо викна подире му царят. Той имаше много властнически вид.

„Възрастните са много чудновати“ – каза си, пътувайки, малкият принц.

XI

Втората планета бе обитавана от един суетен човек.

– О, о! Ето един почитател, който иде да ме посети! – викна отдалеч суетният, щом съзря малкия принц.

Защото за суетните другите хора са почитатели.

– Добър ден – рече малкият принц. – Имате чудновата шапка.

– За да мога да поздравявам – отговори му суетният. – За да

поздравявам, когато ми ръкопляскаат. За зла чест никога никои не минава насам.

– Тъй ли? – рече малкият принц, който не можеше да го разбере.

– Плесни едната си ръка в другата – обясни му суетният.

Малкият принц плесна една ръка о друга. Суетният поздрави скромно, като дигна шапката си.

„Това е по-смешно, отколкото при царя“ – каза си малкият принц. И почна да пляска ръцете си една о друга. Суетният отново започна да поздравява, дигайки шапката си.

След петминутно упражнение малкият принц се умори от еднообразието на тая игра.

– Ами какво трябва да се направи – попита той, – за да падне шапката. – Но суетният не го чу. Суетните не чуват нищо друго освен хвалбите.

– Ти наистина ли много се възхищаваш от мене? – попита той малкия принц.

– Какво значи това – да се възхищавам?

– Да се възхищаваш, значи да признаваш, че аз съм най-хубавият, най-добре облеченият и най-умният човек на цялата планета.

– Ами че ти си сам на твоята планета!

– Все пак възхищавай се от мене! Направи ми това удоволствие!

– Аз се възхищавам от тебе – рече малкият принц, като сви леко рамене, – но какво значение има това за тебе?

И малкият принц си тръгна.

„Възрастните хора са наистина много чудновати“ – каза си скромно малкият принц през време на пътешествието си.

XII

Следната планета се обитаваше от един пияница. Това посещение беше много кратко, но то потопи малкия принц в дълбока тъга:

– Какво правиш ти? – каза той на пияницата, когото завари настанен мълчаливо пред една редица празни и друга редица пълни бутилки.

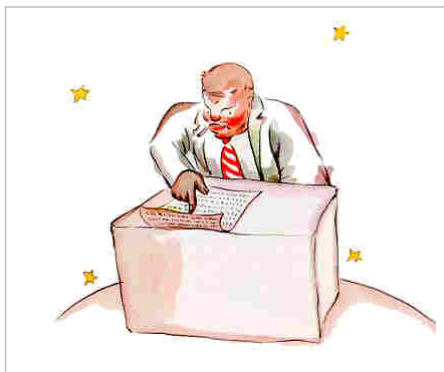

- Пия – отвърна мрачно пияницата.
- Защо пиеш? – попита го малкият принц.
- За да забравя – отговори пияницата.
- Какво да забравиш? – поиска да разбере малкият принц, който вече го съжаляваше.
- За да забравя, че ме е срам – призна пияницата, като наведе глава.
- Срам – от какво? – пожела да узнае малкият принц, който искаше да му помогне.
- Срам от това, че пия! – завърши пияницата и потъна окончателно в мълчание.

А малкият принц си отиде в недоумение. „Възрастните са наистина много, много чудновати“ – си каза той, пътувайки.

XIII

Четвъртата планета беше планетата на един бизнесмен. Тоя човек беше толкова зает, че дори не дигна глава, когато малкият принц пристигна.

– Добър ден – каза малкият принц. – Цигарата ви е угаснала.

– Три и две правят пет. Пет и седем – дванадесет. Дванадесет и три – петнадесет. Добър ден. Петнадесет и седем – двадесет и две. Двадесет и две и шест – двадесет и осем. Нямам време да я запаля отново. Двадесет и шест и пет – тридесет и едно. Уф! Това значи прави петстотин и един милион шестстотин двадесет и две хиляди седемстотин и тридесет и едно.

– Петстотин милиона какво?

– А? Ти още ли си тук? Петстотин и един милион... не зная вече какво... толкова много работа имам! Аз съм сериозен човек, не се забавлявам с празни приказки! Две и пет – седем...

– Петстотин и един милион – какво? – повтори малкият принц, който никога през живота си не оставяше да не му отговорят на някой въпрос, щом веднъж го бе задал.

Бизнесменът дигна глава:

– За петдесет и четири години, откак живея на тая планета, безпокоили са ме само три пъти. Първия път преди двадесет и две години, беше един бръмбар, паднал кой знае отде. Той дигаше наоколо си ужасен шум и аз направих четири грешки в една сметка. Втория път беше преди единадесет години от един пристъп на ревматизъм. Аз не правя

упражнения. Нямам време да се разхождам. Аз съм сериозен човек. Третия път... ето на, сега! Та, казах, значи петстотин и един милиона...

– Милиона – какво?

Бизнесменът разбра, че няма никаква надежда за спокойствие.

– Милиони от ония мънички неща, които се виждат понякога в небето.

– Мухи ли?

– Не, не, мънички неща, които блестят.

– Пчели ли?

– Не, не. Мънички златни неща, за които мечтаят мързеливците.

Ала аз – аз съм сериозен. Аз нямам време да мечтая.

– А! Звезди ли?

– Точно тъй, звезди.

– Е, какво правиш ти с петстотин милиона звезди?

– Петстотин и един милиона шестстотин двадесет и две хиляди седемстотин и тридесет и една. Аз съм сериозен човек, аз съм точен.

– И какво правиш с тия звезди?

– Какво правя ли?

– Да.

– Нищо. Притежавам ги.

– Притежаваш звездите ли?

– Да.

– Но аз видях вече един цар, който...

– Царете не притежават. Те само „царуват“ над другите. Това е съвсем различно.

– А за какво ти е да притежаваш звездите?

– За да бъда богат.

– А за какво ти е да си богат?

– Ако някой намери други звезди, да ги купувам. „Тоя пък – рече си малкият принц – разсъждава горе-долу като пияницата.“

Въпреки това той зададе още въпроси:

– Как може да се притежават звездите?

– Чии са те? – отвърна намусено бизнесменът.

– Не зная. Ничии.

– Тогава са мои, защото аз пръв съм помислил за тях.

– Това стига ли?

– Разбира се. Когато намериш някой диамант, който не е на никого, той е твой. Когато намериш някой остров, който не е на никого, той е твой. Когато на тебе пръв хрумне някоя идея, ти вземаш патент за нея –

и тя е твоя. И тъй като никой преди мене не е помислял да притежава звездите – аз ги притежавам.

– Вярно е – рече малкият принц. – А какво ги правиш?

– Аз се разпореждам с тях. Броя ги, втори път ги броя – каза бизнесменът. – Това е мъчно. Но аз съм сериозен човек.

Малкият принц още не бе задоволен.

– Аз пък, ако притежавам шалче, мога да го сложа на шията си и да си го нося. Ако притежавам някое цвете, мога да откъсна моето цвете и да си го отнеса. Но ти не можеш да обереш звездите!

– Не, но мога да ги тура в банката.

– Какво значи това?

– Това значи, че написвам на късче хартия броя на моите звезди. И след това заключвам в едно чекмедже тая хартийка.

– И това ли е всичко?

– Това стига.

„Това е интересно – помисли малкият принц. – То е доста поетично. Но не е много сериозно.“

Малкият принц смяташе за сериозни неща не тия, които възрастните смятат.

– Аз – продължи той – притежавам едно цветче, което поливам всеки ден. Притежавам, три вулкана, които чистя всяка седмица. Чистя също тъй и угасналия. Човек никога не знае какво може да се случи. За моите вулкани и за моето цветче е полезно, че аз ги притежавам. Но ти не си полезен за звездите...

Бизнесменът отвори уста, но не можа да отговори нищо и малкият принц си отиде.

„Възрастните хора са наистина необикновени“ – си каза скромно той през време на пътуването.

XIV

Петата планета беше много чудновата. Тя беше най-малката от всички. В нея имаше място само за един уличен фенер и за един фенерджия. Малкият принц не проумя за какво можеха да служат един уличен фенер и един фенерджия някъде си в небето, на една планета, дето нямаше нито къщи, нито население. Все пак той си каза:

– Може би тоя човек наистина е смешен. Все пак той е по-малко смешен от царя, от суетния, от бизнесмена и от пияницата. Неговата работа поне има смисъл. Когато запалва своя фенер, той като че създава една нова звезда или едно цветче, угаси ли фенера си – приспива цветето или звездата. Това занятие е много хубаво. То е истински полезно, защото е хубаво.

Когато стъпи на планетата, той почтително поздрави фенерджията:

- Добър ден. Защо угаси преди малко фенера?
- Такова е нареждането – рече фенерджията. – Добър ден.
- Какво е нареждането?

– Да угасям фенера. Добър вечер. И отново го запали.

– Но защо пък сега го запали?

– Такова е нареждането – отговори фенерджията.

– Не мога да разбера – каза малкият принц.

– Няма какво да се разбира – рече фенерджията. – Нареждането си е нареждане. Добър ден.

И угаси фенера. Сетне избърса чело с една кърпа на червени квадрати.

– Ужасен е моят занаят тук. По-рано това имаше смисъл. Угасях фенера сутрин, а вечер отново го запалвах. През останалото време на деня можех да си почивам, а през останалото време на нощта – да си поспивам...

– Промени ли се нареждането след това?

– Нареждането не се промени – каза фенерджията. – Тъкмо в това е нещастieto! От година на година моята планета се върти все по-бързо, а нареждането не се промени!

– Тогава? – рече малкият принц.

– Тогава – щом тя се завърта веднъж в минутата, аз нямам и една секунда почивка. Запалвам и угасям веднъж на всяка минута!

– Гледай колко е чудно! Значи на твоята планета дните са по една минута!

– Нищо чудно няма – рече фенерджията. – Откак приказваме, изтече вече цял месец.

– Месец ли?

– Да. Тридесет минути. Тридесет дни! Добър вечер.

И отново запали фенера.

Малкият принц го погледна и обикна тоя фенерджия, който тъй добросъвестно спазваше нареждането. Спомни си слънчевите залежи, които самият той ходеше по-рано да гледа, като местеше стола си. И поиска да помогне на своя приятел:

– Видж какво... аз знам едно средство, за да си почиваш, когато искаш...

– Аз постоянно искам да почивам – рече фенерджията.

Защото човек може в едно и също време да бъде добросъвестен и мързелив.

Малкият принц продължи:

– Твоята планета е толкова малка, че ти с три крачки можеш да я обиколиш. Трябва само да вървиш много бавно, за да бъдеш винаги на слънце. Когато поискаш да си починеш – ще тръгнеш... и денят ще

продължи толкова, колкото искаш.

– Нямам голяма полза от това – каза фенерджията. – Аз най-много обичам да спя.

– Не ти върви – каза малкият принц.

– Не ми върви – каза фенерджията. – Добър ден. – И угаси фенера.

– Този човек – каза си малкият принц, продължавайки пътешествието си – би бил презиран от всички други – от царя, от суетния, от пияницата, от бизнесмена. Ала той е единственият, който не ми се вижда смешен. Може би защото се занимава с друго нещо – не със себе си.

Той въздъхна със съжаление и продължи:

– Той е единственият, когото бих избрал за приятел. Но неговата планета наистина е много малка. Няма място за двамина...

Ала имаше нещо, което малкият принц не се решаваше да си признае – то беше, че той съжаляваше за тая благословена планета най-много заради хиляда четиристотин и четиридесетте слънчеви залези през двадесетте и четири часа.

XV

Шестата планета беше десет пъти по-голяма. В нея живееше един стар господин, който пишеше грамадни книги.

– Я, гледай! Един изследовател! – извика той, когато съзря малкия принц.

Малкият принц седна на масата и въздъхна леко. Той толкова дълго бе пътувал!

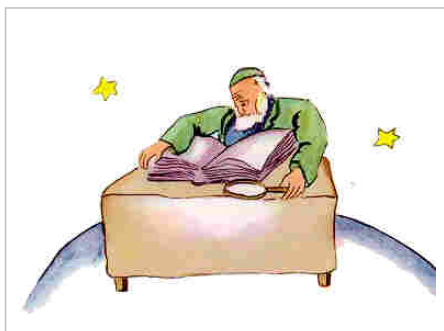
– Отде идеш? – каза му старият господин.

– Каква е тая дебела книга? – рече малкият принц. – Какво правите тук?

– Аз съм географ – каза старият господин.

– Какво е това – географ?

– Географът е учен, който знае де са моретата, реките, градовете, планините и пустините.

– Това е много интересно – рече малкият принц. – Най-сетне това е един истински занаят! – И хвърли поглед наоколо си по планетата на географа. Никога не бе виждал по-величествена планета.

– Вашата планета е много хубава. Има ли океани?

– Не мога да зная това – каза географът.

– Ах! (Малкият принц бе разочарован.) Ами планини?

– Не мога да зная това – каза географът.

– А градове и реки, и пустини?

– И това не мога да зная – каза географът.

– Ами нали сте географ?!

– Точно тъй – отвърна географът, но не съм изследовател. Нямам

никакви изследователи. Географът не брои градовете, реките, планините, океаните и пустините. Географът е много важен човек и не скита. Той не излиза от работната си стая. Но приема там изследователите. Той ги разпитва и си записва техните спомени. И ако спомените на някого от тях му се сторят интересни, географът нарежда да се направи анкета за нравствеността на изследователя.

– Защо?

– Защото изследовател, който лъже, би предизвикал катастрофи в книгите по география. Също тъй и изследовател, който много пие.

– Защо? – каза малкият принц.

– Защото пианиците виждат двойно. И географът би отбелязал две планини там, дето има само една.

– Познавам одного – рече малкият принц, – който би бил лош изследовател.

– Възможно е. Та, когато нравственият образ на изследователя изглежда добър, прави се анкета за неговото откритие.

– Отиват да видят ли?

– Не. Това е много сложна работа. Но изискват от изследователя да представи доказателства. Ако се отнася например за откриване на някоя голяма планина, искат му да донесе от нея големи камъни.

Изведнъж географът се развълнува.

– Но ти, ти идеш отдалеч! Ти си изследовател! Ти ще ми опишеш своята планета!

И като разтвори своя списък, географът наостри молива си. Бележките на изследователите се записват първо с молив. Едва след като изследователят представи доказателства, записват ги с мастило.

– Е? – рече въпросително географът.

– О! – каза малкият принц. – У мене не е много интересно, там всичко е съвсем мъничко. Имам три вулкана. Двата – действащи, единият – угаснал. Но човек никога не знае какво може да се случи.

– Човек никога не знае какво може да се случи – рече географът.

– Имам също така и едно цвете.

– Ние не записваме цветята – каза географът.

– Че защо? Те са най-хубавото нещо!

– Защото цветята са ефемерни.

– Какво значи „ефемерно“?

– Географиите – каза географът – са най-ценните измежду всички книги. Те никога не овехтяват. Много рядко някоя планина променя мястото си. Много рядко някой океан остава без вода. Ние пишем за

вечни неща.

– Но угасналите вулкани могат да почнат отново да действуват – прекъсна го малкият принц. – Какво значи „ефемерно“?

– Дали вулканите са угаснали или действуват – за нас това няма значение – каза географът. – За нас важното е планината. Тя не се променя.

– Но какво значи „ефемерно“? – повтори пак малкият принц, който никога през живота си не оставяше да не му се отговори, щом е задал някой въпрос.

– Това значи „нещо, което е застрашено от скорошно изчезване“.

– И моето цветче ли е застрашено от скорошно изчезване?

– Разбира се.

„Моето цветче е ефемерно – каза си малкият принц – и има, само четири бодли, за да се брани срещу целия свят! Д аз го оставих съвсем самичко там!“

Това беше първата му проява на съжаление. Но той се окуражи:

– Де ще ме посъветвате да отида? – попита той.

– На планетата Земя – отговори му географът. – Тя се ползува с добро име...

И малкият принц си отиде, мислейки за своето цветче.

XVI

И тъй седмата планета беше Земята.

Земята не е каква да е планета. В нея се наброяват сто и единадесет крале (като не забравяме, разбира се, и негърските), седем хиляди географи, деветстотин хиляди бизнесмени, седем и половина милиона пияници, триста и единадесет милиона суетни хора, с една дума около два милиарда възрастни.

За да ви дам представа за размерите на Земята, ще ви кажа, че преди откриването на електричеството трябваше да се поддържа – общо за шестте континента – една истинска армия от четиристотин шестдесет и две хиляди петстотин и единадесет фенерджии за уличното осветление.

Погледнато малко отдалеч – това произвеждаше великолепно впечатление. Движенията на тая армия бяха отмерени, като движенията на оперен балет. Най-напред бе редът на фенерджиите в Нова Зеландия и Австралия. След като запалваха лампите си, отиваха да спят. Тогава влизаха в танца по реда си фенерджиите в Китай и Сибир. След това те също изчезваха в кулисите. Тогава идеше редът на фенерджиите в Русия и в Индия. Сетне фенерджиите в Северна Америка. И никога не сбъркваха реда за излизането си на сцената. То беше величаво.

Единствени фенерджията на едничкия уличен фенер на Северния полюс и неговият събрат на едничкия уличен фенер на Южния полюс водеха живот на безделие и безгрижие: те работеха само дважд в годината.

XVII

Когато човек иска да бъде духовит, случва се да излъже мъничко. Аз не бях съвсем честен, когато ви разправях за фенерджиите на уличните фенери. Ония, които не познават нашата планета, ще имат може би поради това невярна представа за нея. Хората заемат твърде малко място на Земята. Ако двата милиарда жители, които населяват Земята, стояха прави и малко съгъстени, както на митинг, те спокойно биха се сместили на някой градски площад, дълъг двадесет и широк двадесет мили. Цялото човечество може да се струпа върху най-малкия остров в Тихия океан.

Разбира се, възрастните няма да ви повярват. Те си въобразяват, че заемат много място. Те смятат, че имат голямо значение като баобабите. Затуй вие ще ги посъветвате да направят сметка. Те обожават цифрите и това ще им хареса. Но вие не си губете времето с това ученическо наказание. Безполезно е. Вие имате доверие в мене.

Така, щом стъпи на Земята, малкият принц бе много изненадан, че не видя никого. Дори се уплаши да не е сбъркал планетата, но в тоя миг едно търкалце с лунен цвят мръдна в пясъка.

- Добър вечер – рече за всеки случай малкият принц.
- Добър вечер – рече змията.

- Върху коя планета съм паднал? – попита малкият принц.
- Върху Земята, в Африка – отговори змията.
- Ах! ... Значи на Земята няма никой?
- Тук е пустиня. В пустините няма никой. Земята е голяма – каза

змията.

Малкият принц седна на един камък и дигна очи към небето:

– Питам се – рече той – дали звездите не са осветени, за да може всеки човек да намери някой ден своята звезда. Виж моята планета. Тя е точно над нас... Но колко е далеч!

– Тя е хубава – каза змията. – За какво си дошъл тук?

– Имах неприятности с едно цвете – отвърна малкият принц.

– А-а! – рече змията. И млъкнаха.

– Де са хората? – обади се най-сетне малкият принц. – В пустинята човек се чувства малко самотен...

– Човек е самотен и между хората – каза змията. Малкият принц й отпрати дълъг поглед:

– Ти си чудновато животно – каза й най-сетне той. – Тъничка колкото един пръст...

– Но съм по-могъща от пръста на цар – рече змията.

Малкият принц се усмихна:

– Ти не си много могъща... ти дори нямаш крака... ти не можеш дори да пътешествуваш...

– Аз мога да те отнеса по-надалеч, отколкото всеки кораб – каза змията.

Тя се нави около глезена на малкия принц като златна гривна:

– Всеки, когото досегна, го възвръщам на земята, от която е дошъл – добави тя. – Но ти си чист и идеш от една звезда...

Малкият принц не отговори нищо.

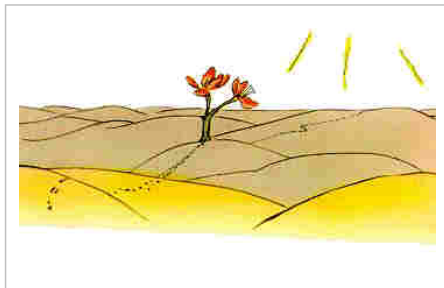
– Жал ми е за тебе, ти си толкова слаб върху тая земя от гранит. Някой ден, ако много ти домъчнее за твоята планета, мога да ти помогна. Аз мога...

– О! Много добре разбрах – рече малкият принц, – но защо през всичкото време ти говориш със загадки?

– Аз разрешавам всички загадки – каза змията. И млъкнаха.

XVIII

Малкият принц прекоси пустинята и видя само едно цветче. Едно цветче с три листенца, едно съвсем незначително цветче...

– Добър ден. – каза малкият принц.

– Добър ден – каза цветчето.

– Де са хората? – попита учтиво малкият принц.

Цветчето бе видяло един керван, който бе минал някога край него.

– Хората ли? Мисля, че има шест-седем души. Видях ги преди години. Но никога не се знае де са. Тях вятърът ги носи. Те са лишени от корени и това им пречи.

– Сбогом – рече малкият принц.

– Сбогом – каза цветчето.

XIX

Малкият принц се изкачи на една висока планина. Единствените познати нему планини бяха трите вулкана, които стигаха до коляното му. А угасналият вулкан му служеше за столче. И затуй малкият принц си рече: „От такава висока планина ще видя наведнъж цялата планета и всички хора...“ Но не видя нищо друго освен острите скали на един връх.

- Добър ден – каза за всеки случай той.
- Добър ден... добър ден... добър ден... – отвърна ехото.
- Кой сте вие? – рече малкият принц.
- Кой сте вие... кой сте вие... кой сте вие... – отвърна ехото.
- Бъдете мои приятели, аз съм сам – каза той.
- Аз съм сам... аз съм сам... аз съм сам... – отвърна ехото.

„Каква странна планета – помисли си той. – Цялата суха, цялата с остри върхове и цялата солена. И хората нямат въображение. Те повтарят, каквото им се каже... На моята планета аз имах едно цветче: то винаги първо заговорваше...“

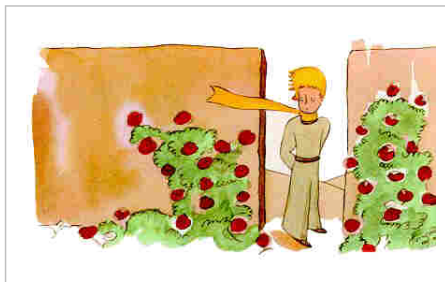
XX

Но случи се така, че след като дълго бе вървял сред пясъците, скалите и снеговете, малкият принц намери най-сетне един път. А пътищата винаги водят при хората.

– Добър ден – каза той.

Беше стигнал до градина с цъфнали рози.

– Добър ден – казаха розите.

Малкият принц ги погледна. Всички приличаха на неговото цветче.

– Кои сте вие? – попита ги той смаян.

– Ние сме рози – казаха розите.

– А! – рече малкият принц.

И се почувствува много нещастен. Неговата роза му казваше, че тя е единствена от тоя род в цялата вселена.

А ето, че тук, само в една градина, имаше пет хиляди такива, всичките като нея!

„Ако види това – каза си той, – тя ще бъде много обидена... Ще почне да кашля много силно и ще се престори, че умира, за да не изглежда смешна. А пък аз ще бъда длъжен да се преструвам, че се грижа за нея като болна, защото иначе, за да унижи и мене, тя наистина би се оставила да умре.....“

А след малко си каза: „Аз се смятах богат, защото имам едно-единствено в света цветче, а съм притежавал една обикновена роза. Това и трите вулкана, високи до коляното ми, единият от които е угаснал може би завинаги – с всички тия неща аз не съм никакъв голям принц...“ И легнал на тревата, той заплака.

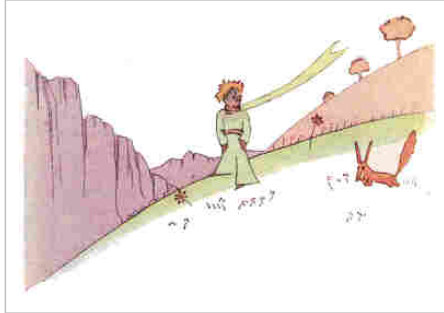
XXI

Тъкмо тогава се яви лисицата. – Добър ден – каза лисицата.

– Добър ден – отговори учтиво малкият принц и се обърна, но не видя нищо.

– Аз съм тук, под ябълковото дърво...

– Коя си ти? – каза малкият принц. – Ти си много хубава...

– Аз съм лисица – рече лисицата.

– Ела да играеш с мене – предложи ѝ малкият принц. – Толкова ми е тъжно...

– Не мога да играя с тебе – каза лисицата. – Аз не съм опитомена.

– Ах, извинявай – рече малкият принц. Но след като помисли, добави:

– Какво значи „да опитомяваш“?

– Ти не си тукашен – каза лисицата, – какво търсиш насам?

– Търся хората – каза малкият принц. – Какво значи „да опитомяваш“?

– Хората имат пушка – каза лисицата – и ходят на лов. Това е много неприятно! Те също тъй отглеждат кокошки. Те се интересуват само от това. Да не търсиш кокошки?

– Не – каза малкият принц. – Аз търся приятели. Какво значи „да опитомяваш“?

– То е нещо отдавна забравено. То значи „да се свържеш с другите“.

– Да се свържеш с другите ли?

– Разбира се – каза лисицата. – За мене сега ти си само едно

момченце, което прилича досущ на сто хиляди други момченца. И не си ми потребен. А и аз също тъй не съм ти потребна. За тебе аз съм една лисица, която прилича досущ на сто хиляди други лисици. Но ако ти ме опитомиш, ние ще сме си потребни един на друг. За мене ти ще бъдеш единствен в света. За тебе аз ще бъда единствена в света...

– Започвам да разбирам – каза малкият принц. – Има едно цветче... мисля, че то ме е опитомило.

– Възможно е – каза лисицата. – На земята могат да се видят най-различни неща...

– О, то не е на земята – каза малкият принц. Любопитството на лисицата се изостри:

– На друга планета ли?

– Да.

– Има ли ловци на тая планета?

– Не.

– Виж, това е интересно! Ами кокошки?

– Не.

– В света нищо не е съвършено – въздъхна лисицата.

Но тя пак се върна на мисълта си:

– Животът ми е еднообразен. Аз ходя на лов за кокошки, хората ходят на лов за лисици. Всички кокошки си приличат и всички хора си приличат. Затова малко ми е тежичко. Но ако ти ме опитомиш, животът ми ще стане като пронизан от слънце. Аз ще разпознавам шум от стъпки, който ще бъде съвсем различен от всички други. Другите шумове ме карат да се пъхам под земята, шумът от твоите стъпки ще ме повиква като музика да изляза от дупката. И освен това погледни! Виждаш ли нататък житните нивя? Аз не ям хляб. За мене житото е безполезно. Житните нивя не ми припомнят нищо. А това е тъжно! Но ти имаш коса с цвят на злато. И когато ме опитомиш, ще бъде чудесно! Житото, което е златисто, ще ми спомня за тебе. И шумоленето на вятъра в житата ще ми бъде приятно...

Лисицата млъкна и дълго гледа малкия принц.

– Моля ти се... опитоми ме – каза тя.

– На драго сърце – отговори малкият принц, – но нямам много време. Трябва да потърся приятели и да проумея много неща.

– Само нещата, които си опитомил, можеш да проумееш – каза лисицата. – Хората нямат вече време да проумяват нищо. Те купуват от търговците готови неща. Но тъй като няма никакви търговци на приятели, хората нямат вече приятели. Ако искаш да си имаш приятел –

опитоми ме!

– Какво трябва да направя? – каза малкият принц.

– Трябва да бъдеш много търпелив – отговори лисицата. – Отначало ще седнеш малко по-далечко от мене, ей така, в тревата. Аз ще те гледам с крайчеца на окото си и ти няма да казваш нищо. Езикът е извор на недоразумения. Но всеки нов път ти ще можеш да сядаш малко по-близо... На другата сутрин малкият принц пак дойде там.

– Ще бъде по-добре да дохождаш по едно и също време – каза лисицата:

– Ако дохождаш например в четири часа следобед, аз още от три часа ще почна да се чувствавам щастлива. Колкото по-наближава времето, толкова по-щастлива ще се чувствавам. В четири часа вече ще се вълнувам и безпокоя; аз ще узная цената на щастието! Но ако дохождаш в различно време, никога не ще зная за кое време да приготвя сърцето си... Необходими са обреди.

– Какво е обред? – каза малкият принц.

– И това също тъй е едно отдавна забравено нещо – каза лисицата. – То е онова, което прави един ден различен от другите дни и един час – различен от другите часове. Например тукашните ловци имат един обред. В четвъртък те танцуват със селските момичета. И ето, че четвъртък става един чудесен ден! Аз отивам да се разходя чак до лозята. Ако ловците танцуваха, когато им хрумне, всичките дни биха си приличали и аз нямаше да имам почивка.

Така малкият принц опитоми лисицата. И когато наближи часът на заминаването, лисицата каза:

– Ах! ... Аз ще плача.

– Ти си виновна – каза малкият принц, – аз не ти желяех никакво

зло, но ти поиска да те опитомя...

– Разбира се – каза лисицата.

– Но ще плачеш! – каза малкият принц.

– Разбира се – каза лисицата.

– Но тогаз ти не печелиш нищо!

– Печеля – каза лисицата – поради цвета на узрялото жито.

И добави:

– Иди да видиш отново розите. Ти ще разбереш, че твоята е единствена в света. Сетне ще се върнеш да си вземеш сбогом и аз ще ти подаря една тайна.

Малкият принц отиде да види пак розите.

– Вие никак не приличате на моята роза, вие не сте още нищо – каза им той. – Никой не ви е опитомил и вие не сте опитомили никого. Вие сте сега такива, каквато бе моята лисица. Тя беше лисица, подобна на сто хиляди други лисици. Но аз я направих мой приятел и сега тя е единствена в света.

И розите се почувствуваха много смутени.

– Вие сте хубави, но празни – каза им малкият принц. – За вас не може да се умре. Разбира се, някой обикновен минувач ще помисли, че моята роза прилича на вас. Но тя сама има много по-голямо значение, отколкото вие всички, защото тъкмо нея съм поливал аз. Защото тъкмо нея съм поставял под стъклен похлупак. Защото тъкмо нея съм пазил с параван. Защото тъкмо върху нея убих гъсениците (освен две-три, за да излязат пеперуди). Защото тъкмо нея слушах да се оплаква, да се хвали или дори понякога да мълчи. Защото тя е моята роза.

И се върна пак при лисицата:

– Сбогом... – каза той.

– Сбогом – каза лисицата. – Ето моята тайна. Тя е много проста: най-хубавото се вижда само със сърцето. Най-същественото е невидимо за очите.

– Най-същественото е невидимо за очите – повтори малкият принц,

за да го запомни.

– Твоята роза ти е толкова ценна поради времето, което си загубил за нея.

– Моята роза ми е ценна поради загубеното време... – рече малкият принц, за да го запомни.

– Хората са забравили тая истина – каза лисицата. – Но ти не трябва да я забравяш. Ти ставаш отговорен завинаги за всичко, което си опитомил. Ти си отговорен за твоята роза...

– Аз съм отговорен за моята роза... – повтори малкият принц, за да го запомни.

XXII

- Добър ден – каза малкият принц.
- Добър ден – каза стрелочникът.
- Какво правиш тук? – каза малкият принц.
- Разпределям пътниците на групи от по хиляда – рече стрелочникът. – Изпращам влаковете, които ги отвозват, било вдясно, било вляво.
- Един светнал бърз влак, затрещал като гръмотевица, раздруса будката на стрелочника.
- Много бързат – рече малкият принц. – Какво търсят те?
- И човекът на локомотива не знае това – каза стрелочникът.
- Друг светнал бърз влак, в посока обратна на първата, загърмоля.
- Връщат ли се вече? – попита 'малкият принц.
- Те не са същите – каза стрелочникът. – Те се разминават тук.
- Не са ли били доволни там, дето са били?
- Човек никога не е доволен там, дето е – каза стрелочникът.
- Трети светнал бърз влак протътна като гръмотевица.
- Тия искат да догонят първите ли? – попита малкият принц.
- Нищо не искат да догонят – каза стрелочникът. – Те спят вътре или се прозяват. Само децата притискат носовете си о стъклата.
- Само децата знаят какво търсят – каза малкият принц. – Те си губят времето за някоя парцалена кукла и тя става много ценна, и ако им я вземат, те плачат...
- Те са късметлии – каза стрелочникът.

XXIII

– Добър ден – каза малкият принц.

– Добър ден – каза търговецът.

Той беше търговец на усъвършенствувани хапчета, които утоляват жаждата. Глътваш по едно хапче седмично и вече не усещаш жажда.

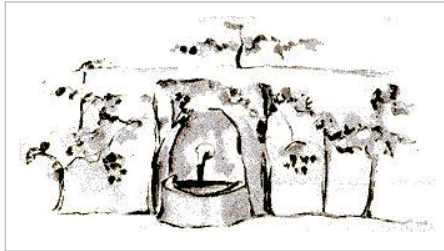
– Защо продаваш тия неща? – попита малкият принц.

– Така се пести много време – каза търговецът. – Експертите пресметнаха. Спестяват се седмично петдесет и три минути.

– И какво правят хората с тия петдесет и три минути?

– Правят, каквото си щат...

„Ако имах – каза си малкият принц – петдесет и три минути свободни, бих тръгнал полекичка към някой извор...“

XXIV

Беше осмият ден от моето принудително кацване в пустинята и аз изслушах историята за търговеца, пиейки последната глътка от моя запас вода.

– Виж какво – казах аз на малкия принц, – твоите спомени са много хубави, но аз още не съм поправил самолета си, нямам вече вода за пиене и ще бъда щастлив, ако също като тебе бих могъл да тръгна полекичка към някой извор!

– Моят приятел – лисицата... – каза ми той.

– Мило мое, не става вече дума за лисицата!

– Защо?

– Защото човек може да умре от жажда...

Той не разбра моето разсъждение и ми отговори:

– Добре е да имаш приятел, дори ако трябва да умреш. Аз съм много доволен, че лисицата ми беше приятел...

„Той не проумява колко голяма е опасността – казах си аз. – На него му стига малко слънце...“ Но той ме погледна и отговори на моята мисъл:

– И аз съм жаден... Нека потърсим някой кладенец...

Аз магнах уморено с ръка; безсмислено е да търсиш наслуки някакъв кладенец в безпределността на пустинята. И все пак тръгнахме.

След като бяхме вървели с часове мълчаливо, смрачи се и звездите почнаха да светят. Поради жаждата малко ме тресеше и аз ги виждах като насън. Думите на малкия принц подскачаха в съзнанието ми.

– Значи и ти, и ти си жаден? – попитах го аз.

Но той не отговори на въпроса ми. Той каза простичко:

– Водата също тъй помага на сърцето...

Аз не разбрах неговия отговор, но млъкнах... Знаех, че не бива да го разпитвам.

Той беше уморен. Седна. Аз седнах до него. И след кратко мълчание той добави:

– Звездите са хубави поради едно цвете, което не се вижда...

Аз отговорих – „разбира се“ и без да кажа нещо, погледнах гънките на пясъка, огрени от луната.

– Пустинята е хубава – добави той.

Това беше вярно. Аз винаги съм обичал пустинята. Сядаш върху

някоя пясъчна дюна. Не виждаш нищо. Не чуваш нищо. И все пак нещо мълчаливо свети...

– Пустинята е хубава – каза малкият принц – от това, че някъде в нея има скрит кладенец...

Аз се изненадах, като разбрах изведнъж отде идеше тая тайнствена светлина на пясъка. Когато бях малко момченце, живеех в една старинна къща, за която поверието казваше, че в нея има заровено имане. Разбира се, никой никога не можа да го намери, нито може би го е и потърсил. Но то омагьосваше цялата къща. Моята къща криеше в дъното на сърцето си една тайна...

– Да – казах аз на малкия принц, – все едно дали се отнася за къща или за звездите, или за пустинята: онова, което им дава красота, е невидимо!

– Доволен съм – каза той, – че си съгласен с моята лисица!

Тъй като малкият принц заспиваше, аз го взех на ръце и отново тръгнах. Бях развълнуван. Струваше ми се, че нося крехко съкровище. Струваше ми се дори, че на Земята няма нищо по-крехко. Гледах под лунната светлина това бледо чело, тия затворени очи, тия кичури коси, полюшвани от вятъра, и си казвах: „Това, което виждам, е само обвивка. Най-важното е невидимо.“

И тъй като полуотворените му устни очертаха една смътна усмивка, аз си казах още: „Онова, което толкова ме вълнува в тоя малък спящ принц, то е неговата вярност към едно цветче, то е образът на розата, която свети в него като пламък на лампа, дори когато той спи...“

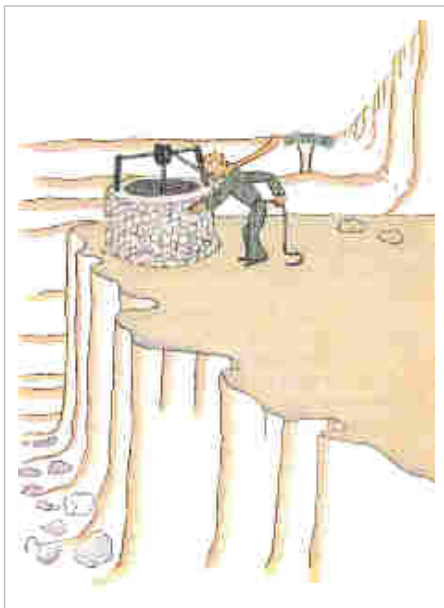
И усещах, че той е още по-крехък. Трябва добре да пазим лампите: един повей на вятъра може да ги угаси... И вървейки така, призори намерих кладенеца.

XXV

– Хората – каза малкият принц – се пъхат в бързите влакове, но не знаят вече какво търсят. И затова почват да се движат, но се въртят в кръг...

И добави:

– Напрасно...

Кладенецът, до който бяхме стигнали, не приличаше на сахарските кладенци. Сахарските кладенци са обикновени дупки, изкопани в пясъка. Тоя приличаше на селски кладенец. Но тук нямаше никакво село и мен ми се стори, че сънувам.

– Чудно нещо – казах аз на малкия принц, – всичко е готово: и чекръкът, и кофата, и въжето...

Той се засмя, пипна въжето, завъртя чекръка. И чекръкът заскрибуца като някой стар ветропоказател, който отдавна не е бил въртян от вятъра.

– Чуваш ли – рече малкият принц, – ние събудихме тоя кладенец и

той пее...

Аз не исках малкия принц да се изморява:

– Остави ме аз да въртя – казах му аз, – много е тежко за тебе.

Изкарах бавно кофата до ръба на кладенеца. И я закрепих там здраво. Песента на чекръка продължаваше в ушите ми, а във водата, която още трептеше, виждах как трепти слънцето.

– Жаден съм тъкмо за тая вода – каза малкият принц, – дай ми да пия...

И аз разбрах какво бе търсил той! Дигнах кофата до устните му. Той пи със затворени очи. Това беше приятно, като празник. Тая вода беше нещо съвсем различно от обикновената вода за пиене. Тя се бе родила от дългия вървеж под звездите, от песента на чекръка, от усилията на ръцете ми. Тя беше благодатна за сърцето, като подарък. Когато бях малко момченце светлината от коледната елха, музиката от среднощната църковна служба, нежността на усмивката, – всичко това правеше моя коледен подарък лъчезарен.

– Хората, между които живееш ти – каза малкият принц, – отглеждат пет хиляди рози в една и съща градина... и не намират онова, което търсят...

– Не го намират – отговорих аз.

– И все пак онова, което търсят, може да се намери в една-единствена роза или в малко вода...

– Разбира се – отговорих аз. И малкият принц добави:

– Но очите са слепи! Човек трябва да търси със сърцето си.

Аз пих вода. Дишах добре. Призори пясъкът има цвят на мед. Чувствувах се щастлив от тоя цвят на мед. Защо би трябвало да ми бъде тъжно...

– Трябва да изпълниш обещанието си – каза ми тихичко малкият принц, който отново бе седнал до мене.

– Какво обещание?

– Нали знаеш... един намордник за овцата ми... аз съм отговорен за онова цветче!

Извадих от джоба скицника си. Малкият принц го видя и каза разсмян:

– Я, какви са твоите баобаби, те приличат май на зелки...

– О-о!

А пък аз толкова се гордеех с моите баобаби!

– А лисицата ти... ушите й... те май приличат на рога... и са толкова дълги!

И пак се разсемя.

– Ти си несправедливо, мило мое, аз не можех да рисувам нищо друго освен змии боа – както изглеждат отвън и отвътре.

– О-о! – рече той. – И така е добре, децата знаят. Аз изрисувах с молив един намордник. И като го давах на малкия принц, сърцето ми се сви.

– Ти имаш някакви планове, които аз не зная... Но той не ми отговори. Той ми каза:

– Знаеш ли, утре ще стане една година, откак паднах на земята...

Сетне помълча и рече:

– Паднах съвсем близо отгук... И се изчерви.

И отново, без да разбирам защо, усетих странна тъга. Но хрумна ми един въпрос:

– Значи не беше случайно, че в оная сутрин преди осем дни ти се разхождаше така, съвсем самичък, далеч на хиляда мили от всички населени области! Върна се пак там, дето си паднал?

Малкият принц отново се изчерви. А аз добавих с колебание:

– Може би поради годишнината?

Малкият принц пак се изчерви. Той не отговаряше нищо на въпросите, но когато човек се изчервява, това означава „да“, нали?

– Ах! – казах му аз. – Страх ме е... Но той ми отговори:

– Сега ти трябва да работиш. Трябва да отидеш при машината си. Аз ще те чакам тук. Ела утре вечер...

Но аз не бях успокоен. Спомних си за лисицата. Оставиш ли се да те опитомят, има опасност да поплачеш...

XXVI

Встрани до кладенеца имаше развалини от стара каменна стена. На следната вечер, когато се върнах след работа, видях още отдалеч моя малък принц седнал горе на развалините провесил нозе. И го чух, като казваше:

– Та не си ли спомняш? То не е точно тук!

И сигурно някой друг глас му се обади, защото той отвърна:

– Да! Да! Денят е този, но мястото не е това...

Продължих да вървя към стената. Все така не виждах, нито чувах никого. Но малкият принц отново отвърна:

– ... Разбира се. Ще видиш де започват следите ми в пясъка. Ще трябва само да ме почакаш там. Аз ще дойда тая нощ.

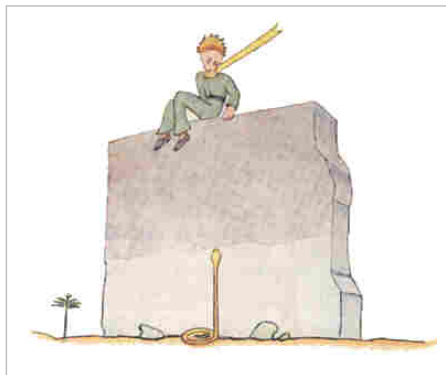
Аз бях на двадесет метра от стената и все тъй не виждах нищо.

След кратко мълчание малкият принц продължи:

– Имаш ли хубава отрова? Уверена ли си, че няма да ме накараш да се мъча дълго?

Спрях със свито сърце, но все още не можех да разбера.

– Сега отивай си – каза той – ... искам да спя.

Тогавя и аз сам наведох очи към подножието на стената и подскочих! Там, насочена към малкия принц, се бе изправила една от ония жълти змии, които умъртвяват човека в тридесет секунди. Бъркайки в джоба, за да измъкна револвера си, аз хукнах, но от шума на стъпките ми змията тихичко се плъзна по пясъка, като ручейче, което замира, и без много да бърза, мушна се с лек металичен звук между два камъка.

Стигнах до стената точно навреме, за да мога да взема на ръце моя мъничък принц, бял като сняг.

– Каква е тая работа? Сега разговаряш със змиите!

Развих златното му шалче, което той постоянно носеше. Намокрих слепите му очи и го накарах да пие вода. И не смеех да го попитам нищо. Той ме погледна сериозно и обви ръце около шията ми. Усещах, че сърцето му бие като сърце на умиращо птиче, ударено с пушка. Той ми каза:

– Доволен съм, че си разбрал в какво се състои повредата на машината ти. Сега ще можеш да си отидеш у вас...

– Отде знаеш?

Аз тъкмо смятах да му кажа, че въпреки всяко очакване бях успял да поправа повредата.

Той не отговори на въпроса ми, но добави:

– И аз също тъй днес се връщам в къщи. – Сетне каза тъжно:

– То е много по-далеч... много по-мъчно...

Чувствавах ясно, че ставаше нещо необикновено.

Стисках го в прегръдките си като малко дете и все пак струваше ми се, че той се изплъзва от мене, смъква се отвесно в някаква пропаст и аз не мога да сторя нищо, за да го задържа...

Погледът му бе сериозен, зареян много надалеч.

– Аз имам твоята овца. Имам и сандъка за овцата. Имам и намордника...

И се усмихна тъжно.

Аз чаках дълго. Усещах, че той постепенно се затопля.

– Мило мое, тебе те беше страх...

Него, разбира се, го беше страх, но той се засмя тихичко:

– Довечера много повече ще ме е страх...

Отново се усетих смразен от усещането на нещо непоправимо. И разбрах, че не можех да понеса мисълта – да не чуя никога вече тоя смях. За мене той беше като извор в пустинята.

– Мило мое, искам да те чувам да се смееш още... Но той ми каза:

– Тая нощ ще стане една година. Моята звезда ще бъде точно над мястото, дето паднах миналата година...

– Мило мое, нали всичко това – змията, срещата и звездата – е само лош сън...

Но той не отговори на въпроса ми. Той ми каза:

– Същественото не се вижда с очи...

– Разбира се...

– То е – както с цветчето. Ако обичаш някое цветче, което се намира на някоя звезда, приятно е да гледаш нощем небето. Всички звезди са цъфнали цветя.

– Разбира се...

– То е – както бе с водата. Водата, която ти ми даде да пия, беше като музика поради чекръка и възето... помниш ли... тя беше хубава вода.

– Разбира се...

– Нощем ти ще гледаш звездите. Там, дето живея аз, е много мъничко и затуй не мога да ти покажа де се намира моята звезда. Но тъй е по-добре. За тебе моята звезда ще бъде една от всички звезди. И тогава тебе ще ти бъде хубаво да гледаш всички звезди... Те всички ще бъдат твои приятелки. Освен това аз ще ти направя един подарък...

Той пак се засмя.

– Ах, мило мое, мило мое, колко обичам да слушам тоя смях!

– Тъкмо това ще бъде моят подарък... както бе с водата...

– Какво искаш да кажеш?

– Хората имат звезди, които не са едни и същи. За някои, които пътуват – звездите са пътеводители. За други – те са само малки светлинки. За трети, които са учени – те са проблеми. За моя бизнесмен те бяха злато. Но всички тия звезди мълчат. А ти – ти ще имаш звезди, каквито никои друг няма...

– Какво искаш да кажеш?

– Тъй като аз ще живея на някоя от тях, тъй като аз ще се смея на някоя от тях – когато погледнеш нощем небето, на тебе ще ти се струва, че всички звезди се смеят. Ти ще имаш звезди, които знаят да се смеят!

И той пак се засмя.

– И когато се утешиш (човек винаги се утешава), ще бъдеш доволен, че си ме познавал. Ти винаги ще бъдеш мой приятел. Ще ти се поиска да се смееш заедно с мене. И понякога ще отваряш прозореца си ей така, само за да ти бъде приятно... И твоите приятели много ще се чудят, когато видят, че се смееш, загледал в небето. А ти ще им кажеш: „Да, звездите винаги ме карат да се смея!“ И те ще те помислят за побъркан. Аз ще ти изиграя един много лош номер...

И пак се разсмя.

– Все едно, че вместо звездите съм ти дал куп малки звънчета, които знаят да се смеят...

И отново се разсмя. Сетне стана сериозен.

– Тая нощ... виж какво... недей дохожда.

– Аз няма да се отделя от тебе.

– Аз ще изглеждам, като че нещо ме боли... ще изглеждам – като че умирам. Така става. Недей дохожда да гледаш това, не е необходимо.

– Аз няма да се отделя от тебе. Но той беше угрижен.

– Казвам ти го... заради змията. Не бива да те ухапе... Змиите са лоши. Те могат да хапят ей така – за удоволствие...

– Аз няма да се отделя от тебе. Но той се успокои.

– Но те пък имат отрова само за едно ухапване...

Тая нощ аз не видях кога е тръгнал. Той се бе измъкнал безшумно. Когато можах да го настигна, той вървеше решително и бързо. Той ми каза само:

– А, ти си бил тука...

И ме хвана за ръката. Но все още нещо го измъчваше.

– Ти сгреси, че дойде. Ще ти бъде мъчно. Аз ще приличам на умрял, но то няма да е вярно.....

Аз мълчах.

– Разбираш ли. Много е далеч. Аз не мога да занеса там това тяло. То е много тежко.

Аз мълчах.

– Но то ще бъде като стара, изпразнена черупка. В старите празни черупки няма нищо тъжно...

Аз мълчах.

Той малко се обезсърчи. Но направи още едно усилие:

– Знаеш ли, то ще бъде приятно. Аз също ще гледам звездите. Всички звезди ще бъдат кладенци с ръждясал чекрък... Всички звезди ще ми дават вода – да пия...

Аз мълчах.

– То ще бъде много весело! Ти ще имаш петстотин милиона звънчета, аз ще имам петстотин милиона извори...

Сега и той млъкна, защото плачеше...

– Тук е. Остави ме да пристъпя сам една крачка... И седна, защото го бе страх.

След това каза:

– Знаеш ли... моето цветче... аз съм отговорен за него! И то е толкова слабо! И толкова простодушие То има четири нищожни бодли, за да го закрилят срещу целия свят...

Аз седнах, защото не можех повече да стоя прав. Той каза:

– Ето... Това е всичко...

Подвоуми се малко и сетне стана. Пристъпи една крачка. Аз не можех да помръдна.

Само нещо като жълта мълния блесна до глезена му – и нищо друго. Един миг той остана неподвижен. Не извика. Падна полекичка, както падат дървесата. Поради пясъка нямаше дори и шум.

XXVII

И ето шест години вече оттогава... Никога не съм разправял тая случка. Другарите, които ме намериха, бяха много доволни, че ме виждат жив. Аз бях тъжен, но им казах: „Това е от умората...“

Сега малко съм се утешил. Тоест... не съвсем. Но зная, че той се е върнал на своята планета, защото на разсъмване не намерих тялото му. А то не беше толкова тежко тяло... И нощем обичам да слушам звездите. Досуц като петстотин милиона звънчета...

Но ето, че стана нещо необикновено. На намордника, който бях нарисувал за малкия принц, съм забравил да добавя кожено ремъче! Той никога не ще може да го сложи на овцата. И се питам: „Какво ли е станало на неговата планета? Много е възможно овцата да е излязла цветчето...“

Но веднага си казвам: „Сигурно не! Малкият принц всяка нощ покрива своето цветче със стъклен похлупак и внимава добре какво прави овцата...“ И тогава съм щастлив. И всички звезди се смеят тихичко.

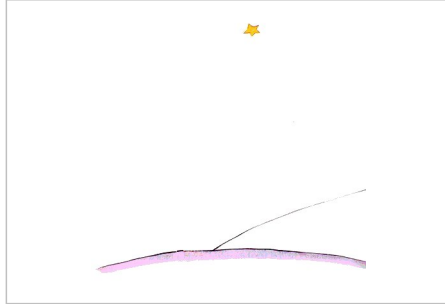
Друг път си казвам: „Човек е разсеян понякога и това е достатъчно! Някоя вечер е забравил стъкления похлупак или пък овцата е излязла безшумно...“ Тогава всички звънчета се превръщат в сълзи! ...

Това е една голяма загадка. За вас, които също като мене обичате малкия принц, нищо от вселената не е същото, щом там някъде,

неизвестно де, една овца, която не сме виждали, е изляла или не е изляла една роза...

Погледнете небето. Попитайте се: овцата изляла ли е или не цветчето? И ще видите как всичко се променя...

И никой възрастен човек никога не ще разбере колко голямо значение има това!

За мене това е най-хубавият и най-тъжният пейзаж на света. Той е същият пейзаж от предходната страница, но аз го изрисувах още веднъж, за да ви го покажа добре. Тук малкият принц се яви на земята и след това изчезна.

Разгледайте внимателно този пейзаж, за да можете със сигурност да го познаете, ако пътувате някой ден из Африка, в пустинята. И ако ви се случи да минете оттам, умолявам ви, недейте бърза, почакайте малко, точно под звездата!

И ако тогава някое дете дойде при вас, ако се смее, ако има златни коси, ако не отговаря, когато го разпитват, ще отгатнете кое е то. Тогава бъдете любезни!

Не ме оставяйте да бъда толкова тъжен: пишете ми веднага, че той се е върнал...

КРАЙ

